EU-selonteko; EU:n sosiaalisen ulottuvuuden kehittäminen ja oikeudenmukaisempi työelämä

Sosiaali- ja terveysministeriö on ollut mukana laatimassa hallituksen EU-selontekoa. Ministeriölle tärkeät asiat näkyvät selkeästi selonteon tekstissä. Selonteossa EU:n sosiaaliselle ulottuvuudelle ja sen kehittämiselle on annettu vahva painoarvo. Selonteon painotukset inhimillisestä pääomasta, yhdenvertaisuudesta ja sukupuolten tasa-arvosta, tavoite hyvinvoinnin kasvattamisesta sekä köyhyyden ja eriarvoisuuden vähentämisestä ovat keskeisiä STM:n hallinnonalan teemoja.

EU-selonteossa todetaan, että Suomen tavoitteena on sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä Euroopan unioni. EU on sitoutunut Pariisin ilmastosopimuksen ja YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden (Agenda2030) toimeenpanoon. Selonteon mukaisesti Suomen tavoitteena on jatkaa toimia, jolla Unioni voidaan rakentaa maailman kilpailukykyisimmäksi ja sosiaalisesti eheimmäksi ilmastoneutraaliksi taloudeksi. Euroopan komission pyrkimys rakentaa vihreän kehityksen ohjelmalla (Green Deal) EU:sta oikeudenmukainen, hyvinvoiva ja ilmastoneutraali yhteiskunta vastaa Suomen ja STM:n esillä pitämiä tavoitteita.

Suomen EU-politiikka lähtee siitä, että unionin toiminta tukee hyvinvointiyhteiskunnan kehittämistä ja kansalaisten hyvinvoinnin vahvistamista. Kuten EU-selonteossa todetaan, yhteiset arvot toimivat kaiken toiminnan perustana. Yhdenvertaisuuden ja sukupuolten tasa-arvon edistäminen on Suomen keskeinen prioriteetti. EU:n tasa-arvostrategiaa tulee toimeenpanna tehokkaasti ja sukupuolinäkökulma on tärkeä valtavirtaistaa eri politiikka-alueille. Suomi toimii EU:ssa aktiivisesti ja järjestelmällisesti tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi ja niihin liittyvän vakiintunen terminologian, kuten ”sukupuolten tasa-arvo”, ylläpitämiseksi.

Työsuojelun ja –terveyden sekä tasa-arvon osalta EU-selonteossa keskeisin kappale koskee sosiaalista ulottuvuutta, oikeudenmukaista työelämää ja vaikuttavaa terveyspolitiikkaa (3.7.). Kuten selonteossa todetaan, sosiaalinen ulottuvuus on tärkeä EU:n painopistealue, jota tulee myös kehittää. Selonteon mukaan tavoitteena on kehittää hyvinvointia unionissa yleisesti ja pyrkiä elintasoerojen kaventumiseen köyhyyttä ja eriarvoisuutta vähentämällä. Selonteossa pidetään tärkeänä huomioida se, että jäsenmaat ovat järjestäneet sosiaali-, työllisyys, terveys- ja koulutuspolitiikkansa eri tavoin ja periaattein. Tämän järjestelmien monimuotoisuuden tulee olla lähtökohta myös tulevaisuudessa. Suomen tavoite on, että sosiaalisen ulottuvuuden aloitteet tukevat pohjoismaisen hyvinvointimallin kehittämistä. Pohjoismaisella hyvinvointimallilla on paljon annettavaa myös EU:n toimien kehittämiseen.

Työsuojelua ja –terveys-ja tasa-arvokysymyksissä EU-selonteon tavoitteet sosiaalisen ulottuvuuden vahvistamisesta, Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin vahvistamisesta, sosiaalisten oikeuksien ja

työelämän ajantasainen vähimmäissääntelystä sekä tehokkaammasta toimeenpanosta ovat keskeisiä prioriteetteja.

Selonteossa todetaan, että eurooppalainen ohjausjakso on ensisijainen väline maiden välisten erojen tasaamiseksi, työllisyyden sekä sosiaalisen koheesion edistämiseksi ja euroalueen vakauden ylläpitämiseksi. Suomi tukee YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden (Agenda 2030) huomioimista osana eurooppalaista ohjausjaksoa ja pyrkii aktiivisesti vaikuttamaan ohjausjakson toiminnan tasapainoiseen kehittämiseen.

Yksi keskeisimmistä komission aloitteista keväällä on Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin toimintaohjelma, josta komissio on julkaissut tiedonannon 4.3.2021. Komission tiedonannosta on valmisteilla E-kirje.

Selonteossa todetaan, että, toimivat ja terveet työmarkkinat ovat tärkeitä kestävän kasvun ja hyvinvointitalouden edistämiseksi. Selonteossa nostetaan esille Covid-19-kriisi, joka on nähtävä murroskohtana ja mahdollisuutena ohjata työllisyyspolitiikkaa tukemaan vihreää ja digitaalista siirtymää. Työllisyys- ja sosiaalipolitiikka ovat selonteon mukaan jatkossakin pääasiallisesti jäsenvaltioiden vastuulla, mutta EU-tason yhteistyötä tulee kehittää ja lainsäädäntöä päivittää. Selonteossa todetaan, että työllisyyspolitiikan kansallisia erityispiirteitä, kuten sopimiseen perustuvaa työmarkkinajärjestelmää, tulee kunnioittaa.

Työsuojelun ja –terveyden näkökulmasta Suomi tukee EU:n lisätoimia näiden kysymysten edistämiseksi. Komissio on julkaisemassa myöhemmin keväällä uuden työsuojelustrategian, jota Suomi odottaa mielenkiinnolla. Strategian tavoitteena on pitää työterveyden ja -turvallisuuden taso korkealla ja parantaa sitä EU:ssa – myös uusissa olosuhteissa – sekä auttaa valmistautumaan uusiin kriiseihin ja uhkiin. Uutta työsuojelustrategiaa peräänkuulutettiin mm. Suomen EU-puheenjohtajakauden työsuojelua koskevissa päätelmissä. Työelämää koskien selonteossa on kirjaus myös sukupuolten tasa-arvon edistämistoimista työelämässä. Selonteossa todetaan, että EU:n ja sen jäsenmaiden on jatkettava toimia, jotka edistävät sukupuolten tasa-arvoa työelämässä, työ- ja perhe-elämän yhteensovittamista sekä samapalkkaisuutta. Suomi tukee Euroopan tasa-arvoinstituutin toiminnan vahvistamista ja pitää sitä arvokkaana osana unionin työtä.

Sosiaali-, tasa-arvo- ja terveyskysymyksissä ja laajemmin EU-foorumilla pyritään edistämään läpileikkaavasti hyvinvointitalousnäkökulmaa. Hyvinvointitalous-ajattelutavassa panostukset kansalaisten hyvinvointiin nähdään kestävää talouskasvua tukevana tekijänä. Kestävällä kasvulla voidaan vastavuoroisesti vahvistaa ihmisten ja ympäristön hyvinvointia.

Laatijat:

Neuvotteleva virkamies Päivi Mattila-Wiro, työ- ja tasa-arvo-osasto, sosiaali- ja terveysministeriö

Neuvotteleva virkamies Eeva Raevaara, työ- ja tasa-arvo-osasto, sosiaali- ja terveysministeriö